

1951 ei in onn ordinari de 365 dis

Autor(en): **[s.n.]**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Il glogn : calender dil pievel : annalas per historia, litteratura e cultura romontscha**

Band (Jahr): **25 (1951)**

PDF erstellt am: **28.05.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-881368>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

1951

ei in onn ordinari de 365 dis

Dallas 4 stagiuns

La primavera entscheiva ils 21 de mars, allas 11.26. Entrada dil sulegl ell'enzenna digl anugl.

La stad entscheiva ils 22 de zercladur, allas 6.25. Entrada dil sulegl ell'enzenna dil giomber.

Igl atun entscheiva ils 23 de settember, allas 21.38. Entrada dil sulegl ell'enzenna della stadera.

Igl unviern entscheiva ils 22 de december, allas 17.01. Entrada dil sulegl ell'enzenna dil capricorn.

Las stgiradetgnas

Egl onn 1951 succedan mo duas stgiradetgnas dil sulegl e neginas della glina.

Las stgiradetgnas dil sulegl succedan ils 17 de mars ed igl 1. de settember. Tier nus ei mo la davosa veseivla.

Abbrevaziuns per ils tetels dils sogns

p. = purschala; cc. = confessurs; u. = uestg; pp. = papa; a. = avat; c. = confessur; m. = marter; (a) mm. = marters; d. = doctur; ap. = apiestel; v. = vieua; e. = eremit.

Las 12 enzennas dil firmament

anugl		liun		capricorn		sitton		bov		fumitgasa	
giomber		pèschs		scorpiun		schumalins		stadera		um dell'aua	
Glina nova		Mesa carschen		Glina plena		Mesa digren					

Quatertempras

Mesiamna, venderdis e sonda suenter l'emprema dumengia de Cureisma, Tschuncheismas, Alzada della sontga crusch e S. Lucia (13 de december).

Fiastas mobilas

Septuagesima, 21 de schaner
Mesjamna della tschendra, 7 de fevrer
Pastgas, 25 de mars
Anceinza, 3 de matg

Tschuncheismas, 13 de matg
Sontgilcrest, 24 de matg
I. dumengia d'advent, 2 de december

Schaner

Fein e fretg ellas comprovadas reglas
de purs.

Rimnau ed ediu da G. Gadola

*Bi Daniev, bia fein, buca mal risdiv. — In
migeivel schaner, ruha primavera, pauc fein.
— Il schaner temporals, ladretschs strusch
ina quarta suls irals. — Bia plievgia il
schaner, ina schetga stad. —*

1. Il pur ed il Glogn

Da Guglielm Gadola

In remarcabel tetel! vegnan biars a tertgar. Mo en sesez ei ni il tetel ni il tema dil Glogn 1951 enzatgei pli curios. Nus cartein de buca saver far enzatgei pli d'engrau, che de dedicar nies Glogn 25, l'annada giubilonta, al pur romontsch, al pur cun sias bunas e mendras qualitäts!

Pli u meins havein nus adina fatg quei. Tgi che posseda tuttas 25 annadas mo percuori ellas; el vegn a seperschuader che finadina cuntegn de quei ch'aulza nies spert e scaulda noss'olma per nossa patria romontscha purila. Ultra de quei continuau cuntegn e de quella tempra permanenta, havein nus dedicau 3-4 annadas tut spezialmein als purs ed a lur tut agens fatgs e problems.

Senza stravagar astgein nusez constatar d'haver dedicau uras libras e dis de vacanza al studi de nossa tiara, de noss'historia e cultura romontscha purila. E quella disa — pli e pli passionada — ha fatg natira. Contas ga hai jeu stuiu udir: O cala tuttina inaga cun quei Glogn!

Tgei has ti de quella lavur auter che breigias unnecessarias? Silpli, silpli che ti vegnas malvesius da certas vards, che fan a ti mo donn, aviartamein e zuppadamein . . . ! — Havess jeu fatg stem de talas objecziuns pli u meins fundadas, havess jeu rut mia plema bunamein avon ch'entscheiver a scriver. Jeu havess forsa fatg sco quei „pur“, che ha manegiau inaga: el stoppi suar memia fetg de segar, perquei betti el la faultsch per plaun vi e mondi en — fabrica!

Aschiditg sco ei dat tiara dat ei purs: il cultivatur della tiara ei ina appariziun eterna! El medem temps savein nus dir: Aschiditg sco ei dat purs, vegn ei era a dar de „quels narrs“ che cultiveschan cun amur ed ardur tut quei ch'aulza il pur spirtalmein, culturalmein ed era economicamein. — Era nus essan sespruai de far quei, e sch'igl ei è buc aunc reussiu propi bia, cartein nus tuttina de silmeins haver aviert enqualga ils egls ed il cor per la bellezza de nossa tiara e sias clamadas de pur!

Nus havein ina tiara carpusa e quei che fa ragisch seragischa mo plaun. Mo han las ragischs penetrau inaga il tschespet greppus, lu mo vegnien

Schaner

1. Ed els han adorau El. Mt. 2, 1-12

1 G Daniev, Surt. de Crist.		
2 M Num de Jesus		
3 M Genoveva		
4 G Titus c.		
5 V Tschamun confessur		
6 S Buania		freid

2. Ed El fuva obedeivels ad els. Lc. 2, 42-52

7 D Sontga Famiglia		
8 G Severin		e
9 M Julian m.		
10 M Paul		
11 G Hygin m.		
12 V Arcadi martir, Ernst		nebliu
13 S Veronica p.		

3. Fagei quei ch'El vegn a dir a vus. G. 2, 1-11

14 D 2. s. Buania		
15 G Maurus a., Paul e.		
16 M Marcel papa e martir		migei-
17 M Antieni avat		vel
18 G Scantsch. d. s. P. a Ruma		
19 V Marius e cumpogns mm.		
20 S Bistgaun Fabian mm.		freid

4. Mei era vus en mia vegna. Mt. 20, 1-16.

21 D Septuagesima		freid
22 G Vintschegn m., Gudegn		
23 M Raimund c.		
24 M Timoteus u. e. c.		
25 G Conversiun de s. P.		plie-
26 V Policarp uestg e martir		
27 S Crisostomus u. e. d.		

5. Il sem ei il plaid de Diu. Lc. 8, 4-15.

28 D Sexagesima		vgia
29 G Francestg de Sales u. e. c.		
30 M Martina purschala e martira		clar
31 M Gion Bosco c.		freid

Fevrer

Cufla da Nossadunna de Candeilas, bials canvaus. — Fevrer neiv e glatscha, fein tocca tetg. — Mitgiert S. Gada, fein e fenada. — Ei S. Gada biala, ston ins per anflar ils canvaus metter la capiala. —

suffels e stempraus! Lu tegn ei ferm e stagn; gie, lu perfin la sigir che survegn furschallas, sch'ella vul tagliar la ragisch!

Ha la semenza dil Glogn fatg ragisch en tiara purila romontscha? En bia loghens bein, mo buc aunc dapertut! Ei dat aunc adina de quels che creian che la liufa fetschi buca tonts purschals, sch'ella vegni purtada ellas colonnas libras dil calendari dil Glogn, e che la vacca savessi aunc better vadi — en gliez cass . . .

Ch'il pur ari u semni, seghi u medi, ch'el pervesi u caischi, ina caussa ligia tuts: il respect della creaziun, dil Creader e Salvader, ella protecziun dil qual sia lavur prosperescha e porta benedicziun . . . Ed aschia cartein nus, ch'ei mondi era cun nus e nossas stentas per in puresser sauns da spert e beineducaus da cor. Bucamo il pegn, il graun, il glin ed il fein fan ragisch — e quei senza ch'ins vesi adina — anzi, era il spért plantaus els tgaus ed els cors ei enzatgei nundescribibel; el ei nunveseivels sco l'odur della flur. El cula ord l'olma ed anfla la via en autras olmas, el giudeci, cor e sentiment. Sco'l suc vivificont va aschilunsch e profund sco la ragisch, aschia il spért de vera veta purila. Pli ferma nossa veta interna, pli libers che nus essan; pli gronda nossa libertad, ton pli ferma nossa responsabladad per nies far e schar star.

En quei senn ha il Glogn sespruau d'operar duront igl emprem quart tschentaner, en quei senn vegn el era a continuar.

2. Il pur, la religiun, la Baselgia

De tuttas clamadas ch'existan, ei quella de pur il pli datier de tschiel e tiara. El viva e lavura ella natira e culla natira, pia amiez e cul scaffiment de Diu. Co duess perquei buca ual el esser religios el ver senn dil plaid, essend ch'el e sia missiun ein tschentai ual leu nua ch'il scaffiu, la creatura s'entaupa e seligia cul Scaffider e Creader sez.

Il Segner ha zuar smailedu la tiara tschuffernada entras il puccau, mo il carstgaun, il pur ha midau la smailecziun entras lavur e suadetsch en benedicziun. El ei perquei restaus la semeglia de Diu. — El ha entschiet a cultivar la tiara, el ha fatg cun siu èr, quei che Dieus veva fatg avon cugl

Fevrer

1 G Ignazi u. e. m.		vent
2 V Nossadunna d. cand.		
3 S Plasch uestg e martir		bletsch
6. Jesus, Fegl de David, pren puccau de mei. Lc. 18.		
4 D Quinquagesima		
5 G Gada martira e Titus, u.		e
6 M Turtè martira		
7 M Mesjamna della tschendra		migei-
8 G Gion de Mata confessur		vel
9 V Cyrill, Balugna		
10 S Culastia purschala		
7. Las tentaziuns de Jesus. Mt. 4.		
11 D 1. d. C. Invocavit		vent
12 G 7. s. Fundatur		
13 M Ramun confessur		
14 M Valentin martir		neiv
15 G Faustin e Jovita		
16 V Giuliana p.		plie-
17 S Martinian c., Fitan u.		vgia
8. Sia fatscha ha tarlischau sco il sulegl. Mt. 17, 1-9.		
18 D 2. d. C. Reminiscere		
19 G Curdin Florentin		bi
20 M Paula purschala		
21 M Felici		
22 G Scantsch de s. Pieder a. A.		
23 V Pieder Damian d.		
24 S Matias apiestel		bi
9. Quel ch'ei buca cun mei, ei encunter mei. Lc. 11.		
25 D 3. d. C. Oculi		
26 G Alexander		
27 M Gabriel conf.		
28 M Fortunatus		bi

Mars

Neiv ils «Curonta Marters», dat ei aunc curonta bischas. — Bi S. Giusep, bien onn de fein e risdiv. — Da S. Benedetg schetg, mintga crest siu fretg. — Biala Nossadunna de Mars, in bien onn. Tunadas il mars, canvadas il fenadur. —

univers ch'era vits e nunordinaus. Perquei ei il pur la creatira che stat il pli datier de Diu, e ch'ei denter tut ils humans il pli semiglions ad El. Ins sa dir: el ei restaus Adam, igl emprem ver human, il plascher dil tschiel — aunc adina il preferiu de Diu.

Nuota curvien pia, che tut ils pievels dils quals nus enconuschein la historia, ils pievels purils ein restai il pli fideivels alla religiun primara de quest mund; gie, ch'els ein atgnamein stai ils davos che han acceptau la religiun de Cristus, il Fegl de Diu, ils davos ch'ei d'entant ord humans carstgauns (= cristgauns, sco ins scheva e scarveva pli bauld).

„Pagani“ (= pagus = pagauns) vegnevan ils purs digl imperi roman numnai dal temps che la ducrina de Cristus veva gia gudignau ils marcaus romans, mo buc aunc pudiu far vau viadora silla tiara. — Mo co leva gest il pur resister aunc pli ditg alla religiun de Cristus, a quella nova e tuttina pli veglia e suletta vera religiun de quest mund; a quella religiun de Cristus, il Fegl de Dieus Bab, che duvrava tons maletgs e parabras ord la veta purila, per menar ils pagauns alla capientscha de certs misteris? Per puspei ligiar il tschiel cullà tiara, ha Cristus sesurviu de maletgs e fatgs terresters e purils — e quels ligioms han lu puspei religiau la tiara cul tschiel.

Havend quella plonta cristiana finalmein catschau ragisch, ha ella purtau tschiendubel fretg ed ils utschals dil tschiel han fatg lur ignivs en ella. Conts mellis spirituals, luvriers ella vegna dil Segner, ha il stan puril schenhegiu alla Baselgia el decuors de dus millesis! ? Gl'emprem ils fegls de bunas, beinstontas famiglias purilas, e pli tard, entochen nos dis, era ils fegls de puranchels . . .

E dattan buca gest las biaras bialas baselgias e capluttas ora silla tiara la megliera perdetga, co nos purs han carezau lur religiun e purtau las pli grondas unfrendas alla Baselgia dad els aschi respectada e venerada? E sche nus persecuitein la damonda: Ord tgei miez sorteschan oz ils spirituals dil marcau? Lu muossa la statistica, ch'els biars ein fegls dell'emprema u secunda generaziun vegnenta neu de fegls de purs, che han stuiu setrer els marcaus, per far piazz a quels ch'ei restai a casa. — Mal, aunc pli mal, stess ei da quellas vards, sche la tiara purila fuss buc aunc oz in re-

Mars

1 G Albinus u. e. c.		criu
2 V Simplicius papa		
3 S Cunigunda imp.		
10. Jesus spisgenta 5000 umens. Gion 6.		
4 D 4. d. C. Lætare		freid
5 G Gion Giusep della Crusch		
6 M Fridolin avat		● plie- vgia
7 M Tumasch d'Aquin c. d.		
8 G Gion de Diu c.		
9 V Francisca vieua		
10 S 40 martirs		
11. Tgei fas ti ord tetez? G. 8,46-59.		
11 D della passiun		bi
12 G Gregori il grond papa		
13 M Modesta purschala		
14 M Matilda p.		
15 G Longinus m.		bi
16 V Heribert confessor		☾
17 S Patrici uestg		clar
12. Hosanna al fegl de David. Mt. 21,1-19.		
18 D de Palmas		e
19 G Giusep		
20 M Wolfram		
21 M Benedetg avat		
22 G Gievgia sontga		freid
23 V Venderdis sogn		☺
24 S Sonda sontga		
13. El ei levas si. Mc. 16,1-9.		
25 D Pastgas		
26 G Pastgas		
27 M Gion Damascen.		
28 M Gion Capistran, c.		
29 G Eustasius martir		neiv
30 V Quirin martir		☾
31 S Balbina p., Guido avat		

Avrel

*Neiv els zuolcs, pavel dapertut. — Avrel
blentsch, fein schetg — Igl avrel ei il fumegl
dil mars, e lai anavos sco'l ha survegniu.
Plov' ei da Pastgas, dat ei sec e bien fein. —*

servari en quels fatgs e quei malgrad ch'igl ei era cheu iu anzi anavos ils davos decennis . . .

Possi nossa tiara muntagnarda, tschentada e situada aschi datier dil tschiel, serecuvrar en quei grau e continuar quella pli sublima tradiziun.

3. Il pur e la dumengia

Pur ei la pli veglia clamada dil carstgaun. Gl'emprem cudisch de Moses, il pli vegl de quest mund, ei in cudisch puril. Igl èr benediu, las grevas monas, las grassas muntaneras tut che ballan, ein las empremas valurs terstras dellas qualas la Bibla plaيدا. „Abel era in nursèr e Cain in pur (agricolan)“. Il mund ei strusch staus scaffius, ch'il pur ei daventaus collaboratur e fumegl de Diu. Quella „clamada“ ei semantenida entochen sil di ded oz, pertgei ch'il pur retscheiva aunc oz la benedicziun direct ord ils mauns de Diu. Quei fatg sa il pur mai emblidar e perquei vegn ei strusch a dar bia purs senza Diu. Per quei motiv dat ei era buc ina professiun u clamada, che tegn aunc aschi ault la dumengia, il di dil Segner, sco'l pur!

Il survetsch divin dil pur entscheiva buca pér suenter igl emprem Evangeli e finescha buca gia avon ch'il secund haigi entschiet. El va a messa cantada ed era a priedi la dumengia. A casa stat mo tgi ch'ei stau a pervergiar ed a messa marveglia. Tuts che van a messa, era sch'ei ston far ina ura viadi. Il priedi dil plevon ei la scola aulta dil pur; plaيدا gie Cristus ord igl Evangeli, che fa aschi bugen diever de maletgs, exempels e parabras ord la veta purila! Quella filosofia capescha il pur — senza crutschas. Era l'unfrenda de paun e vin capeschan paucs meglier che vers purs, ch'han l'entellgientscha ellas admirablas midadas el regenavel della natira e dil surnatural! E tgi sa meglier ch'els tgei unfrenda e sacrifici vul dir?

Suenter gentar va el a viaspras e forsa schizun a procession. Con bugen conta el ils vegls psalms, raquantan quels gie il bia della bellezza scaffiziun de quest e l'auter mund, dil mund sil qual il pur stat cun domisdus peis, e dil s. Parvis pil qual el senta ch'ei crescha alas duront ch'el conta ils himnis pleins speranza eterna! Schei sch'igl ei buca aschia? La dumengia

Avrel

14. La pasch seigi cun vus. G. 20, 19-31

1 D Dumengialva		freid
2 G Francestg d. Paula		
3 M Richard uestg		
4 M Isidor u. c.		bi
5 G Vincenz Ferreri, c.		
6 V Sixtus pp.		
7 S Hermann confessur		stgir

15. Jeu sun il bien pastur. G. 10, 11-16

8 D 2. s. Pastgas		
9 G Maria Cleofa, p.		fer-
10 M Macarius		
11 M Leo I., p.		
12 G Giuli I, papa		da-
13 V Hermenegildus m.		
14 S Justinus m.		

16. In cuort temps e vus vegnis a ver mei. G. 16, 16-21

15 D 3. s. Pastgas		glia
16 G Patern uestg		plie-
17 M Anicet p. e. m.		
18 M Clara de Pisa, m.		vgia
19 G Leo IX papa		criu
20 V Sulpizius		
21 S Anselm c. e d.		

17. Jeu mon tier quel che ha tarmess mei. G. 16,5-15.

22 D 4. s. Pastgas		plie-
23 G Gieri martir		
24 M Fidel de Sigmaringen m.		vgia
25 M Marc evangelist		va-
26 G Cletus e Marcellin pp. e. m.		ria-
27 V Pieder Canisi c.		bel
28 S Paul d. crusch c.		

18. Rughei e vus vegnis a retscheiver. G. 16,23-39.

29 D 5. s. Pastgas		mi-
30 G Catrina da Siena, v.		geivel

Matg

*Calonda matg plievgia, pauc fein e pauc
fretg. — Purgina calonda maia, ault e spess
fretg. — Carschen matg, la neiv els praus
grass: neiv mintga meins stad — Matg
frestg, zercladur lom, buontad onn. —*

dil pur ei exact sco quella de Niessegner: sis dis ha el luvrau, il siatavel ruaussa el en grazia cun Diu!

Quels dils marcaus strappazan la dumengia naven dell'alva entochen la stgira; pils biars ei quei il pli stufi di della jamna! La dumengia-sera vegnan ei a casa miez ventschi. — Il pur encuntercomi ei seruassaus en Diu e va aunc la sera a Rusari, per allura aunc far dus pass atras ses bials praus ed èrs, che contan ad in cantar laud e gloria al Segner ed a tuts buns carstgauns cheu sin tiara. — Tgei clamadas e professiuns han aunc ina schi biala dumengia?

4. Il pur e la patria

Davart „pur e patria“ seschass ei scriver in entir cudisch. — Negin dubi! Tgei „patria“ vul atgnamein dir gliez capescha mo quel entir entratgamein, che sa tschentiar siu pei sin siu terratsch, sil tschespet sogn de siu bab (= pater = patria)! Perquei eis ei era buca de far curvien, che nosa patria grischuna e svizzera ei oravon tut in'ovra de nos babuns, ch'ei stai mo purs. Ins patratgi vid las ligias svizzeras e reticas! Lur fundaziun e sviluppiaziun stattan en stretg connex culla ferma e decidida voluntad de semantener sesez. Quella voluntad ha formau nies pievel della tiara e cunquei nosa patria, ed era pli tard manteniu nosa tut atgna originalitad, entochen sil di ded oz.

Fussen ils „Signurs“ feudals d'avon las ligias buc era els per gronda part stai affons della tiara, tgisà sche la „forza gronda“ che schai els purs, fuss vegnida dominè senza sanguinasas uiaras e battaglias? Strusch!

De quella ferma voluntad de crear ina patria purila, dat gia la brev della Ligia de 1291 clara perdetga: „In e scadin dueigi saver, che la gliend della vallada digl Uri, il cumin della vallada de Sviz e las vischnancas della gliend de Sutsilvania, en consideraziun dils schliats temps, sinaquei ch'els sappien proteger sesez e lur fatg, ed era mantener e conservar quei en bien uorden, han engirau in a l'auter en buna fei, cun cussegl e buna veglia. E scadin cumin empermetta a l'auter d'en scadin cass vegnir en agid aschi- gleiti sco quei fa debasegns e quei sin agen cuost.“ — Quell'uisa presa-

Matg

1 M Giachen e Flepp apostels		urezi
2 M Atanasi uestg		
3 G Anceinza		
4 V Mengia v.		sche-
5 S Pius V papa		lada

19. Per che vus prendeies buca scandel. G. 16,1-4.

6 D 6. s. Pastgas		
7 G Stanislaus u. e. m.		bi
8 M Michel		
9 M Gregor d. N. u.		e
10 G Antonin u e. c.		
11 V Beat c.		
12 S Pancraz m., Dionis		schetg

20. Mia pasch dun jeu a vus. G. 14,23-30

13 D Tschuncheismas		
14 G Tschuncheismas		
15 M Gion Batt. de la Salle c.		bi
16 M Gion Nepomuc m.		e
17 G Paschalis c.		
18 V Venanzi martir		schetg
19 S Pieder Celestin p.		

21. Instrui tuts pievels e battegei els. Mt. 28,17-20.

20 D Ssma. Trinitad		bi
21 G Felici d. Cant.		
22 M Giulia purschala e m.		
23 M Desideri uestg e m.		
24 G Sontgilcrest		
25 V Gregor VII p.		schetg
26 S Flepp Neri confessur		

22. Hagies mei perstgisau. Lc. 14,16-24.

27 D 2. s. Tschuncheismas		
28 G Augustin a., Victor m.		plie-
29 M Madleina de Pazzi		
30 M Felix I., p. e. m.		vgia
31 G Petronilla purschala		

Zercladur

Bi s. Gion, bia fretg, bi fein. — Suffel da S. Gion, regia sur tut onn. — Conta il cu-cu suenter S. Gion, dat ei in car onn! — Plievgia da S. Gion, mintga spigia piarda siu graun. —

pauc tunan era las ligias reticas! — Ils purs sezs „enten num de Diu il Tutpussent“, han pia creau e fundau nossa patria. E sch'igl ei era midau bia el decuors dils tschentanners: la noblezia dil saung puril selai buca deragischar! Enzatgei della vigurusadad purila, de sia resistenza, de sia bein-fundada luschezia ei restau a nus sco ierta comunabla entochen sil di ded oz! — En mintga Svizzer ei zatgei dil pur, era el luvrer dil marcau. Era quels della secunda generaziun, seigien ei lu fabrechlers ni birolists: els ein aunc ella secunda generaziun miez purs. E quei ei la scompa, che nos marcaus ein buc aunc impestai da rudien dal socialismus e communismus . . .

Quei che prui ord la tiara stat sidretg e sedrezza egl aulf, viers la glisch, viers il tschiel. Quei che vul purtar bien fretg, bein madirau, gliez senutrescha ord il suc della tiara ed ord la forza dil tschiel! Perquei passa il pur, il fundatur de nossa patria, agradsì atras ses praus, aschi encadenaus cun siu terratsch ch'el ei, mo adina cull'egliada siviars, danunder che la gronda idea de sia patria ei vegnida: „Enten num de Diu il Tutpussent!“

5. Il pur e l'armada

L'istoria svizzera sco grischuna muossa a nus, ch'il pur ei adina staus schuldau, in detschart defensur de siu suolm, de siu tschespet: la pli custeivla ierta de ses vegls, de ses affons e beadis! Perdetga ein Morgarten, Sempach, Naefels, Tgalaveina. Gie, lur forza militara era per temps aschi gronda e pussenta, ch'ils fegls de purs, ils aschignumnai mercenaris decidevan las grondas fiastas leuora el mund grond. Sco oz, aveva da lezzas uras la puraglia, cunzun la muntagnarda, las grondas e fermas famiglias. Fertion che oz la forza surabundonta della tiara emigrescha el marcau, per gudignar leu il paun de mintgadi, mavan nos mats schuldau ilsezs dis: leu nua ch'ins veva il pli basegns dad els, essend che nos paucs marcaus svizzers savevan aunc semantener sesez cun lur atgna figlialonza. Dapi 100 - 150 onns ei quei malamein midau: nos marcaus muressen gleiti ora, sch'ei vessen buc il succuors d'ina sauna e robusta razza, che sederscha aunc adina neugiu dils cuolms „dals quals vegn il salit“. Ils marcaus san senutrir

Zercladur

1 V Cor de Jesus		
2 S Marzellan s.		criu
23. Jeu hai anflau mia nuorsa. Lc. 15, 1-10		
3 D 3. s. Tschuncheïsmas		frestg
4 G Francestg Caracciolo, c.		
5 M Bonifaci m.		
6 M Norbert u. e. c.		mi-
7 G Robert avat		
8 V Medardus m.		geivel
9 S Felician		
24. Ei han bandunau tut e suondau el. Lc. 5, 1-11		
10 D 4. s. Tschuncheïsmas		bi
11 G Barnaba apiestel		
12 M Gion Facundo		
13 M Antoni de Padua c. e. d.		varia-
14 G Baseli uestg		
15 V Mudest e Vitus mm.		bel
16 S Geletta martira		
25. Va e sereconciliescha! Mt. 5,20-24.		
17 D 5. s. Tschuncheïsmas		bi
18 G Efrem d.		
19 M Giuliana p.		
20 M Silverius p. e. m.		
21 G Aluis de Gonzaga c.		plie-
22 V Paulin u. e. c.		
23 S Edeltrud p.		
26. Jeu hai compassiun dil pievel. Mc. 9,1-9.		
24 D 6. s. T. Gion Battesta m.		
25 G Guglielm avat		vgia
26 M Vigeli martir, Gion e Paul		
27 M Ladislaus		
28 G Jreneus u. e. m.		
29 V Pieder e Paul apostels		
30 S Commemoraziun de s. Paul		bi

Fenadur

Dus dis sulegl, in di plievgia il fenadur (=per jamna), risdiv tochen tetg. — Fein sec sc'ina cocca il fenadur, risdiv tgietschen sc'in luv. — Mezs ladretschs fein il fenadur, strusch pleins miez settember. —

e semantener mo entras quei saung schuber aunc buca lavagau e degenerau . . .

E co stess ei pér cun noss'armada e culla defensium della patria, cul manteniment de nossa neutralitad, sch'ei dess buc aunc oz numerosas famiglias cun 5 e 6 ed aunc depli schuldaus? Co stess ei cul manteniment de pasch ed uorden ell'atgna tiara, sch'ei dess buc aunc oz entirs battagliuns e regiments schuldada della tiara? Fideivels fegls de purs, ch'ei pronts de dar lur veta pil manteniment dil ver spert svizzer! Co fuss ei iu anno 18 senza ils regiments de schuldada purila, senza ils Grischuns, Valesans e quels della Svizzera centrala? E duront la davosa uiara mundiala? Ch'ins patratgi in mument sur quels fatgs! —

Tonpli sesmarveglein nus — e quei seigi detg grad ademplat — ch'ils officiers svizzers d'in cert grad ensi, secomponan aunc oz mo ord certs cercels, che stattan tuttavia buca en stretg contact culla populaziun purila della Svizzera. Duront tschella uiara mundiala dev'ei aunc beinenqual pur-colonel, era ord contradas muntagnardas; mo conts dat ei oz? Nua ein oz quels „pratichers“, ch'enconuschevan da rudien spért ed olma dil schuldaus ordmiez relaziuns purilas? Tgi fuorma oz la flur della féffa dils pli aults comandos militarics? Quei ei damondas, che scadin schuldaus svizzer, d'ina tiara democratica, tschenta — e sa per part era risponder . . .

6. Pur, poesia e cultura

Tgei rihezia! Sur quels treis plaid e treis temas savess ins scriver treis cudischs! Nos megliers poets romontschs ein sez stai purs, u fegls de purs. Els han cantau ed incantau il pur, sia ventira, sia cultura: G. A. Huonder, G. H. Muoth, G. M. Nay, Alf. Tuor, Fl. Camathias . . . per numnar mo ils prominents. Object, fuorma e cuntegn de lur ovras ei il pur romontsch cun sias bunas — e mo darar cun sias mendras qualitads; gie, perfin il lungatg ei tiels buns il pulpiu lungatg puril, popular.

En lur ovras poeticas han els glorificau la cultura purila, la ventira e cuntentientscha, ensumma tuttas vards suleglivas de nossa tiara e de sia sempla glied purila. Remarcabel eis ei mo, ch'il stan puril, malgrad ch'el ei

Fenadur

27. Sepertgirei dals fauls Profets! Mt. 7,15-21

1 D 7. s. Preziusissim Saung		
2 G Visitaziun de Maria		stgir
3 M Leo II		
4 M Duri u., Berta		
5 G Antoni Maria conf.		e
6 V Dumenia		
7 S Cyrillus u.		

28. Dai quen de tia administraziun. Lc. 16,1-9

8 D 8. s. Tschuncheïsmas		cauld
9 G Veronica		
10 M Siat ss. Frars		
11 M Placi e Sigisbert		bi
12 G Gualbert avat		e
13 V Anaclet papa		
14 S Bonaventura u.		cauld

29. Mia casa ei ina casa d'oraziun. Lc. 19,41-47

15 D 9. s. Tschuncheïsmas		
16 G Nossadunna dil Carmel		bi
17 M Alexi c.		e
18 M Camillus c.		
19 G Vincenz de Paul c.		cauld
20 V Margretta p. e. m.		
21 S Praxedis v.		

30. In fuva in fariseer, l'auter in publican. Lc. 18,9-14.

22 D 10. s. Tschuncheïsmas		
23 G Appolinari uestg		
24 M Cristgina purschala e m.		
25 M Giachen ap.		
26 G Onna mumma de Maria		plie-
27 V Pantaleon m.		
28 S Nazar e Celsius mm.		

31. Ils suords ha'l fatg udir. Mc. 7,31-37.

29 D 11. s. Tschuncheïsmas		
30 G Abdon e Sennen mm.		vgia
31 M Ignaz de Loyola conf.		

Uost

Cauld l'emprema jamna d' uost, in ruh unviern. — Plievgia Nossadunna d' uost, plievgia entochen Nossadunna settember. — Brentina igl uost fa migliar si rubas e strubas igl unviern.

vegnius ludaus e glorificaus davart nossas meglieras ovras poeticas, entscheiva a piarder siu ideal, sia resistenza e sias tradiziuns! Sch'ins sa constatar ozildi ina certa digren quei che pertegn las tipicas qualitäts purilas de nies pievel, sch'ei quei franc buca la cuolpa de nos poets . . .

Dat ei aunc „purs suverans“, sco tut ils sura citai contan en lur canzuns? Nua ein quels „pugniers“ dellas „Mesiras“? Nua en tiara romontscha dat ei aunc „Flurs de Ramuosch“ e nua aunc purs e magnancs sco el „Mat de cuolm“ e „Sin Cadruvi“? Tgei han quellas bellezza cantadas purilas aunc de dir alla generaziun hodierna? Alla generaziun della secunda mesadad dil 20avel tschentaner? Ein quellas ovras de nos meglies, che han incantau nos tats e nos babs aunc el cass de scaldar spert e coraglia de nos fegls? Lunschora buc a tuts!

Schebein ch'ins ha detg, che la poesia purila romontscha semanifesti principalmein sin meisa — a caschun de perdanonzas e ventschidas — ei quei oz buca pli il cass! Oz ei igl ideal e la poesia ella buorsa! Economists ein buns purs adina stai e ston esser; mo oz ein biars sviai viaden els ensolvers dils materialists! Conts quantan oz mo pli culla „rendita“ e culs „procents en daner blut“! De tut gl'auter vegn ei abstrahau. L'indipendenza en far e schar star, la libertad sin siu agen tratsch, perfin ils products de ses agens praus — quei tut vegn quintau pauc! Bia purs ded oz mesiran tut lur far e demenar cun la pagaglia dil manual Els vesan mo il rap „anga il rap“! Tut quei che nos poets han scret e cantau della bellezza dil stan puril, ei oz en vesta alla rendita ed als procents d'auters „mistregns“ mo bahautschas e tschaguolas d'enzaconts pli strubegiai che studegiai . . .

Aschia stat ei ed aschia tun'ei tscheu e leu neuadord las roschas de nossa hodierna puraglia — e quei malgrad che nossa megliera poesia ha viu meglie e nossa cultura mussau meglie. Il pauc bien che nus havein aunc oz, ha il suer de nies tschespet puril . . . Con ditg mantenin nus aunc quell' odor? Mo aschiditg che nus havein aunc purs, che san valetar la clamada de pur en sia totalitad! Daventa in di „la rendita“ il sulet muossavia e la schurnada dil manual la suletta „mesira“, lu calein nus peradina ded esser in pievel de genuina poesia e cultura purila. Lu va ei cun nus, sco igl ei aunc iu cun autras contradas purilas romontschas, ch'han mo pli „signurs“ e parlèrs — mo buca pli purs!

Uost

1 M Fiasta federala		
2 G Alfons u. c. e d.		
3 V Reliquias de s. Stiafen		bi
4 S Dumeni confessur		
32. Tgi ei miu proxim? Lc. 10, 23-27		
5 D 12. s. Tschuncheïsmas		urezi
6 G Transfig. de Cristus		
7 M Cajetan e Donau cc. mm.		
8 M Ciriacus martir		plie-
9 G Gion B. Vianney, Roman		
10 V Luregn martir		
11 S Susanna martira		
33. Tia cardientscha ha fatg tei sauns. Lc. 17, 11-19		
12 D 13. s. Tschuncheïsmas		vgia
13 G Hippolyt e Cassian mm.		
14 M Sievi m.		
15 M Assumpziun de Maria		
16 G Giohen, Roc conf.		urezi
17 V Hiacintus c.		
18 S Helena imperatura		
34. Negin sa survir a dus signurs. Mt. 6,25-33.		
19 D 14. s. Tschuncheïsmas		
20 G Bernard avat		plie-
21 M Francisca de Chantal		
22 M Timoteus		
23 G Flepp Benizius conf.		
24 V Barclamiu a.		
25 S Ludovic retg e c.		
35. Dieus ha visitau siu pievel. Lc. 7,11-16.		
26 D 15. s. Tschuncheïsmas		
27 G Giusep Calasanz c.		vgia
28 M Augustin doctur		
29 M Scavazzada d. s. Gion		
30 G Rosa de Lima		
31 V Ramun conf.		

Settember

Bragia S. Frena, daghir'ei igl atun. — S. Frena burrida, tersiel buca stèl. — Tun'ei il settember, dat ei gl'auter onn bia puma, laussas e frosclas. —

7. Il pur ed igl jester

Per ordinari ei il pur muntagnard serraus, mets e reservaus, sco crappa e lenna che circumdeschan el. Da temps normals ha el è nuota vuliu saver bia digl jester, dil marcau: el era sez siu retg e duvrava negin! — Mo ei ha era dau temps, nua ch'il pur era bi leds de saver tarmetter ina part de sia gliend egl jester. Quei era in stuer, sco'l sepresenta aunc oz tier beinenqual... Mo da l'autra vard astgein nus era buca surver, ch'igl „ir egl jester“ ei daventaus per biars dils davos 2—3 decennis ina malsogna contagiusa, in fugir „runtgas e pitgognas“ pli per vèz che per vertid! Cura che las viasfier, „quels instruments de rendita“ (cunzun el Grischun)! e de trafic e commerci, han giu aviart nossas valladas muntagnardas, ei la bahaultscha e la malruasseivladad digl jester entrada en nossa ruasseivladad e cuntentientscha. Meglier gudogn, pli leva lavur ed empau tscheiver mintga meins digl onn han giavinau quel e quella ella „bassa“. In fegl d'in pur ei ius tiella viafier, ina feglia a „survir“. Il frar ei ius suent'il frar, oravon tut pervia dil „daner blut“. La sora vegn en vacanzas: pézs e pindels, capials alla moda sufflan e paradeschan pli ault e pli „stramm“ che las bandieras dils mats en parada... Giavalen, co quei plai alla mumma ed allas soras, e co ellas portan sezzas quellas „fanass“ che la sora en vacanzas ha schau a casa per regurdientscha beada de sia preschientscha. Il marcau, la bassa ei il s. parvis; las pitgognas il purgatiери perpeten.

Ed aschia ha ei entschiet ed aschia continuesch'ei, per biars che havessen nuota stuiu ir egl jester. Quei ir egl jester ei quel della „rendita“, quel dell'aschinumada depopulaziun dellas valladas muntagnardas! Denton, schei mo ual, a quella moda e maniera d'emigraziun vegn il temps a metter tiarms tut da sez! Inaga — aschia raquentan ils vegls — dev'ei alps, nua ch'igl ei oz vitgs ed uclauns, ed inaga vegn ei puspei a dar vitgs, uclauns ed uclivas, nua che nus vesein oz ruinas e fundaments ellas umbrivas. Il temps ha vulviu aunc pli che mo de quei!

E dil reminent: nossas contradas purilas ni san ni astgan murir ora: il fundament de nies pievel svizzer ein gie quellas famiglias purilas, che han viviu, luvrau e semudergiau dapi tschentanners e da generaziuns sin generaziuns en lur vitgs, lur uclauns ed uclivas; ellas ein quels ferms pegns d'untgida, che resistan aunc oz a scadina malaura...

Settember

1 S Frena purschala			
36. Tgi chesaulza, vegn a vegnir sbassaus. Lc. 14,1-11			
2 D Fiasta dils aungheles			
3 G Mansuet uestg			
4 M Rosalia purschala		belle-	
5 M Luregn Justinian u. c.			
6 G Magnus avat			
7 V Regina p. e m.		zia	
8 S Naschientscha de Maria			
37. Qual ei il pli grond condament della lescha? Mt. 22			
9 D 17. s. Tschuncheïsmas		urezi	
10 G Clau da Tolentino			
11 M Felix e Regula mm.			
12 M Num de Maria			
13 G Maurilius uestg		bi	
14 V Alzada della s. crusch			
15 S 7 dolurs de Nossadunna			
38. Leva si, pren tiu létg e va. Mt. 9,1-8.			
16 D Rogaziun federala		plie-	
17 G Stigma. d. s. Francestg		vgia	
18 M Giusep de Cupertino c.			
19 M Januarius u. e m.		clar	
20 G Eustachius m.			
21 V Mattiu a.		e	
22 S Murezi m.			
39. Biars ein clamai, mo paucs legi ora. Mt. 22,1-16.			
23 D 19. s. Tschuncheïsmas			
24 G Maria de Mercede		bi	
25 M Clau da Flia			
26 M Cyprian e Justina p. m.		plie-	
27 G Cosmas e Damian mm.			
28 V Venzeslaus m.			
29 S Mihel arzaunghel			
40. El ha cartiu e sia entira casa. G. 4.46-53,			
30 D 20. s. Tschuncheïsmas		vgia	

*S. Gagl schetg, gl' auter onn pauc fretg. —
Gl' atun bia vinatscha, gl' auter onn bia se-
gal-teniv. — Bischa S. Gagl, ha gl'unviern
fiers ora in vadi gagl. —*

8. L'uniun purila

Buc ina clamada u professiun ha aschi paucas „uniuns“, sco'l pur! Sia su-
letta uniun ei la famiglia. Ella ei il curtgin de tut bien. Negliu han ins oz
pli bia respect dils geniturs ch'ella famiglia purila! Possi mò mai enzatgi
sligiar e disfar quella uniun! —

Dasperas silpli ch'il pur fa aunc part dell'aschinumnada „Uniun purila“.
Quella ei oz ina necessitad, ina forza el combat economic, ch'il pur sto batter
per mantener si'existenza. Nossa uniun purila ha gia gronds merets, en
bia graus, ed oz mass ei ensumma buca pli senza ella! Quei ei in fatg nun-
dispiteivel. Ella ei ferma e vegn a vegnir aunc pli ferma, sch'ella punctuescha
e realisescha oravon tut ils ideals pursils, il ver spert e la carezia per il
puresser e sia cultura.

Il meglier che l'uniun purila sa porscher al pur, ei la renovaziun de sia valor
etica. Cul spert della „uniun“ entra el cor il senn de cuminonza empei dil
spert egoistic, enstagl scuidonza il plascher pil beinstar dil proxim, enstagl
malvuglientscha la cuntentientscha ed il vicendeivel agid denter vischin e
compatriot.

Per che quei sappi veramein daventar, sto il „signur“ daventar pur en siu
far e sentir, ed il pur restar el signur e patrun en sia uniun . . . !

9. Il pur e l'economia

„Tgei vul è in toc professor saver dell'economia purila“? Aschia tratga pro-
babil beinenqual lectur dil sura tetel. Pusseivel! Mo ton sco in e mintgin
che patratga ed observa las caussas, sa forse er'el dir, e la finfinala anfla
era ina gaglina tschocca mintgaton in garnetsch che quellas de dus egls han
buc aunc engartau . . . Cheu mo varzaconts puncts ed exempels, essend che
nus havein buc el senn de scriver in tractat davart il pur e sia economia:
1. Eis ei economic, sche nos purs han absolutamein negin interess de vender
lur bien latg ded alp, ni silmeins inton de quel, duront la stad ch'igl ei biars
en nos vitgs — glieud en vacanzas, jasters e dumiastis — e che beinqual
centrala de latgiras en schitgiras lai vegnir entochen 100 liters e varga latg

October

1 G Rumetg uestg		
2 M Fiasta dils aunghels		freid
3 M Tresa d. affon Jesus		
4 G Franzestg d'Assisi c.		plie-
5 V Placi m.		
6 S Bruno confessur		vgia

41. Sche vus vegnis buc a perdunar. Mt. 18, 23-35

7 D dil Rusari		nebliu
8 G Brida vieua		
9 M Glienard c.		
10 M Franzestg de Borgia		
11 G Maternitad d. Nossadunna		
12 V Maximilian		sche-
13 S Eduard retg e conf.		la

42. Eis ei lubiu de dar il tscheins a Cesar? Mt. 22

14 D 22. s. Tschuncheïsmas		da
15 G Tresa purschala		
16 M Gagl avat Hedvic v.		
17 M Magreta Alacoque p.		
18 G Lucas evangelist		
19 V Pieder d'Alcant. conf.		
20 S Gion Canzius, Vendelin		

43. Tia cardientscha ha tei fatg sauna! Mt. 9,18-22.

21 D 23. s. Tschuncheïsmas		va-
22 G Cordula martira		
23 M Severin uestg		
24 M Rafael arzaunghel		ria-
25 G Crispin e Crispinian		bel
26 V Evaristus p. e. m.		
27 S Florentin e Sabina mm.		fer-

44. Segner, sche ti vul, pos ti medegar mei. Mt. 8,1-13

28 D Cristus Retg		
29 G Tschamun e Giudas a.		da-
30 M Veronica p., Seraphion		
31 M Uolf uestg		glia

November

*Il di dellas olmas fa ei bugen ruh. — Son-
tga Catrina meina las vaccas en casina. —
Stat la neiv il november, dat ei in bien onn
de fretg gl' auter onn. —*

per di neusi dad Uster e d'auters loghens della bassa? Eis ei veramein nunpusseivel de cassar quella inconsequenza e de retrer persuerter igl atun ch'ei vegn dad alp empau caschiel de zun mediocra qualitat de meins? Igl ei numnadamein factum, ch'il caschiel ded alp della gronda part de nossas alps ei buca buns, buca qualitat, ferton ch'il latg ei da stupenta mur e savur!

2. Eis ei economic e prudent, sche nus schein vi tontas alps grischunas als purs della bassa, che practicheschan quelluisa quei che nus havein fatg entochen uss! La tratga de biestga! Consequenza de quella practica: els laian a nus nossas genetschas e vaccas giuvnas, ni smaccan sils prezis. Cun in plaid: nus fagein a nusez la pli gronda concorrenza! (Cheu forse che enqualin di a mi: E tgei far cun las alps che vegnessen aschia danvons? Schar construir leu ovras electricas? . . . ch'ils „auters“, che han de far cun quellas nuot scamondan a nus de schar far! Ina sligiazion fuss forse de cargar quels politicasters de „pli bugen nuot che ovras electricas“ en quellas alps empei dils stiarls che nus vendevan pli bauld als Talians).

3. Co stat ei culla „Moziun Sialm“ arisguard la promoziun dellas scolas de sera per fegls de purs ord scola — en nos vitgs muntagnards? Cun quellas scolas de clamada per nos giuvens purs, che han buca la pusseivladad ded ira giul Plantahof?! Nua, en tgei vitgs, han scolasts (ch'ein pagai oz undreivlamein) introduciu talas scolas de perfecziun? Scolas, cuors che fussen d'immensa impurtonza? — Nus havein oz ina stupenta scola de professiun per mistergners a Compadials; ina scola de gronda impurtonza sociala-economica. Eis ei propi nunpusseivel de far enzatgei semglient per nos giuvens purs? Fuss ei propi nunpusseivel, che la claustra de Mustér endrizass ina semglienta scola per giuvens purs muntagnards, per ex. a Rumein — e cun agid dils cumins della Part sura!

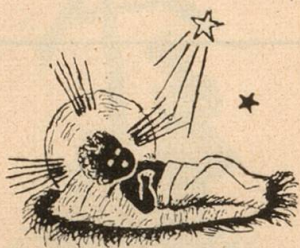
Quei ei mo zaconts paucs patratgs sur dils quals ils politichers de professiun vegnan probabel a far beffas e gomias: mo ein tals patratgs buc aunc adina megliers — ch'ensumma negins patratgs . . . ?

— * —

November

1	G	Numnasontga		clar
2	V	Di dellas olmas		
3	S	Ida contessa, Pirmin uestg		bletsch
45. Pertgei temeis, vus de pintga cardientscha. Mt. 8				
4	D	25. s. Tschuncheismas		bi
5	G	Zacharias Lisabet		
6	M	Leonard confessur		
7	M	Engelbert uestg e martir		plie-
8	G	Gottfried conf.		
9	V	Teodor martir		
10	S	Andriu Avelin c.		
46. Igl inimitg ha semnau zarclem denter la salin.				
11	D	26. s. Tschuncheismas		
12	G	Martin papa		vgia
13	M	Stanislaus Costca conf.		
14	M	Josaphät m.		
15	G	Albert il Grond u. c. e d.		
16	V	Merens e Gertrud		plie-
17	S	Flurin c., Gregor uestg		
47. Il garnetsch da senav. Mt. 13,31-35				
18	D	27. s. Tschuncheismas		
19	G	Lisabet vieua		
20	M	Felici confessur		vgia
21	M	Presentaziun de Maria		
22	G	Cecilia p. e m.		
23	V	Clemens I, papa		bi
24	S	Gion d. crusch, Crisogonus		
48. Tuttas schlatteinas vegnan a schemer. Mt. 24				
25	D	28. s. Tschuncheismas		
26	G	Sivester avat		
27	M	Columban avat		
28	M	Gregori		
29	G	Saturnin, Fintan		
30	V	Andriu ap.		vent

December

Firaus Nadal cuflas sin mintga tuma, gl' auter onn massa puma — Bi S. Gion de vin (= ils 27 de dec.), bi S. Gion stad (= ils 24 de zercl). — In bien onn vala per dus schliats. — Las bia reglas de purs falleschan mai! —

Sentenzias e proverbis purils, per part buc aunc publicai.

Rimnai da Guglielm Gadola, Cuera

Neidis sc'in pupi ei il nievnaschiu purschi.
 Nauscha sco'l malon ei beinduras la fumitgasa dil caplon
 Plats sco slondas ein savens ils cors dellas ondas.
 In nas sc'in cuzè ei igl ornament dil parlèr.
 Volver il burriu ano sa mintga asino.
 Fest e fagot: las armas dil pauper galiot.
 Enganar ed engular, lavur de narr.
 Falliu e futiu ei il palesar igl udiu.
 Sburflir e sburitschir ei mender che bargir.
 Sesgarflar e selitgar fa dils parlèrs la cumar.
 Criu e cotg, cuozza tier biars mo entochen las otg.
 Ir alla mal'ura ei ina caussa buseruna.
 Permalar ed offender ei fatg de zagrender.
 Crutschs e carauns, mieds de nauschas dunnauns.
 Dar cun il pal ha savens fatg migliar sal.
 Fin sco vin e latg, savens in stoda fatg.

*

Ina vacca senza stgella, ei sc'ina matta senza curals.
 Ils maghers van suren.
 In tiern cloma l'auter.
 Quel ch'ha catschau en cadeinas gl'emprem, metta en il muvel (= Cu dus u plirs han dretg de nuegl ensemen).
 L'uolp va era cun tschuts ch'ei nudai.
 Ina tuppia miur ei quella che ha mo ina rusna.
 Umens pigns han savens gronda cua.
 Meglier schliet siu, che bien dils auters.
 Bien vin fa tschintschar latin.
 Nua ch'il giavel sa buca metter ils corns, metta el la cua.
 Femna gaglia, stoda sgagia.
 Ins vegn era d'enfrar il pli grond piertg.

December

1 S	Elegi uestg		plie-
49. Vies spindrament ei da maneivel. Lc. 21,25-33			
2 D	1. Advent		
3 G	Leci u. e m.		vgia
4 M	Miarta p. e. m.		neiv
5 M	Bàrla purschala		
6 G	Sontgaclau uestg		plie-
7 V	Ambrosi u. c. e d.		
8 S	Immaculada Concepz.		
50. Gion ha survigniu novas en perschun. Mt. 11,2-10			
9 D	2. Advent		
10 G	Eulalia Melchiades		vgia
11 M	Damasus papa		
12 M	Synesius		vent
13 G	Lucia, Ottilia		
14 V	Gion d. crusch		plie-
15 S	Valerian uestg		
51. Preparei la via dil Segner. G. 1,19-28			
16 D	Gaudete		vgia
17 G	Lazarus uestg		
18 M	Jrmina p.		
19 M	Urban V. papa		clar
20 G	Ursicin c.		
21 V	Tumasch a.		
22 S	Flavian m.		
52. Fagei sias sendas plaunas. Lc. 3, 1-6			
23 D	4. Advent		
24 G	Adam ed Eva		e
25 M	Nadal		
26 M	Stiafen, protomartir		fer-
27 G	Gion evangelist		da-
28 V	Affons innocents		
29 S	Tumasch uestg e m.		glia
53. L'enzenna de contradicziun. Lc. 2, 33-40			
30 D	egl otgavel		freid
31 G	Silvester papa		